

ХІД ТА РЕЗУЛЬТАТИ ПЕРЕВІРКИ ЕФЕКТИВНОСТІ ГЕНДЕРНОГО ВИХОВАННЯ УЧНІВ ОСНОВНОЇ ШКОЛИ У ПОЗАКЛАСНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

У статті описано хід проведення педагогічного експерименту з перевірки ефективності гендерного виховання учнів основної школи у позакласній діяльності та проаналізовано його результати.

Ключові слова: педагогічний експеримент, гендерне виховання, учні основної школи, критерії і показники.

Сьогодні в закладах освіти значно підвищилася увага до проблем гендерного виховання підростаючого покоління. А тому науковці почали спрямовувати свої зусилля на пошук найбільш ефективних шляхів упровадження цільових методик організації даного процесу. Це підтверджують численні дослідження учених: С.Т.Вихор, О.А. Вороніна, Т.О. Дороніна, Т.В.Говорун, Д.Е.Єремєєва, І.С. Кон, О.П.Кікінежді, Д.В. Колесов, Л.В. Попова, Т.А. Рєпіна, Л.Л. Рибцова, А.Г. Хрипкова, В.Т. П. Хрізман, Л.В. Штилева та ін.

Мета статті – проаналізувати результати педагогічного експерименту з гендерного виховання учнів основної школи у позакласній діяльності.

Дослідно-експериментальна робота з перевірки ефективності гендерного виховання учнів основної школи у позакласній діяльності здійснювалася відповідно до теоретичних та методичних положень, які стосуються сутності педагогічного експерименту, вимог до його організації, методики проведення, збору та статистичної обробки отриманих даних, їх кількісного та якісного узагальнення тощо.

Дослідно-експериментальна робота проводилася впродовж кількох років і поєднувала кілька етапів.

На першому етапі було проаналізовано літературні джерела з гендерної проблематики, розроблялися програми і методика проведення дослідження, проводився констатувальний експеримент. Метою останнього було визначення рівнів гендерної вихованості учнів, розуміння ними сутності гендерних соціальних відносин, гендерної культури і впливу на них виховного процесу школи і батьків.

На другому етапі проводився формувальний експеримент. Його метою стала перевірка ефективності запропонованої методики формування в учнів основної школи гендерної вихованості.

На третьому етапі здійснювалися статистична обробка результатів формувального експерименту та порівняльний аналіз результатів дослідно-експериментальної роботи, одержаних до його початку і після завершення.

Дослідно-експериментальна робота здійснювалася на базі кількох загальноосвітніх шкіл різних регіонів України. При формуванні контрольної та експериментальних груп було враховано такі критерії відбору: приблизно однаковий рівень гендерної вихованості учнів, відсутність у школярів попередньої підготовки в даному напрямку, згода батьків і вчителів.

Для визначення рівнів гендерної вихованості учнів основної школи були виділені такі критерії: когнітивний, емоційний та поведінковий.

Для кожного з них підібрано відповідні показники:

– когнітивний критерій: 1) усвідомлення себе як особистості певної статі, своєї жіночої/чоловічої індивідуальності; 2) усвідомлення власних гендерних позицій на майбутнє (родина, діти, кар'єра); 3) оволодіння знаннями щодо гендерної культури особистості;

– емоційний критерій: 1) позитивне міжособистісне спілкування з однолітками та дорослими; 2) відчуття дружби і надійності у спілкуванні з протилежною статтю; 3) переживання і відчуття власної гендерної позиції;

– дієво-поведінковий критерій: 1) здатність взаємодіяти з однолітками з дотриманням вимог гендерної культури; 2) здатність оцінювати власні гендерні установки, будувати плани на майбутнє та бути гендерно-компетентною особистістю; 3) здатність сприймати гендерні погляди і позиції інших людей.

На констатувальному етапі педагогічного експерименту оцінювання за кожним критерієм здійснювали експерти, серед яких були: організатори виховної роботи, класні керівники, вчителі-предметники, психологи, батьки учнів та ін. Крім цього, застосовувався метод самооцінки. Отримані оцінки узагальнювалися та визначався рівень гендерної вихованості учнів (високий, середній чи низький).

Діагностика загального рівня гендерної вихованості учнів здійснювалась з урахуванням теоретичних та експериментальних досліджень, викладених у працях М.Грабаря, К.Краснянської [1], В.Дружиніна [2], В.Скребець [3].

До проведення формувального етапу експерименту були визначені педагогічні умови, спрямовані на підвищення ефективності гендерного виховання учнів основної школи у позакласній діяльності, а саме: поєднання статево-рольового й особистісно орієнтованого підходів при організації гендерного виховання хлопців і дівчат у позакласній діяльності; підготовка педагогів з питань гендерного виховання учнів основної школи у позакласній діяльності; просвіта батьків щодо гендерного виховання дітей; упровадження різноманітних форм і методів гендерного виховання учнів основної школи у позакласній роботі з ними.

Упровадження названих педагогічних умов спрямовувалося на підвищення рівнів гендерної вихованості учнів основної школи, адже:

- у процесі гендерного виховання в учнів формується гендерна культура;
- хлопці і дівчата усвідомлюють значущість отриманих знань для майбутнього дорослого життя;
- одержані знання з гендерної проблематики позитивно впливають на загальний рівень вихованості учнів;
- підвищення рівня гендерної вихованості позитивно впливає на емоційний та моральний стан школярів.

На формувальному етапі педагогічного експерименту у контрольних групах позакласна діяльність здійснювалась з використанням традиційних методів і форм виховної роботи. В експериментальних – відповідно до розроблених у ході дослідження змісту позакласної діяльності, методів і форм його реалізації.

Перевірка доцільності та ефективності спрогнозованих педагогічних умов здійснювалась в процесі реалізації в експериментальних групах різноманітних форм і методів гендерного виховання учнів основної школи у позакласній діяльності, які, зокрема, були окреслені в планах виховної роботи класних керівників 5–9 класів.

Робота в експериментальних групах визначалась своєю цілеспрямованістю щодо організації позакласної діяльності з гендерного виховання. До неї залучалися шкільні психологи, класні керівники, художні керівники, вчителі, батьки учнів тощо.

При проведенні контрольного етапу педагогічного експерименту були використані такі ж методики, які застосовували на констатувальному етапі дослідження, що дало змогу порівняти результати констатувального і формувального етапів роботи. Отримані результати цієї роботи в експериментальних групах (за окремими критеріями та узагальнені) подано в таблиці 1.

Таблиця 1.

Рівні гендерної вихованості учнів експериментальної групи

Рівень гендерної вихованості учнів	Хлопці (260 учнів)		Дівчата (303 учениці)	
	До експер. % (осіб)	Після експер. % (осіб)	До експер. % (осіб)	Після експер. % (осіб)
За когнітивним критерієм				
Високий	9,2 (24)	20 (52)	10,9 (33)	21,7 (66)
Середній	45,0 (117)	54,2 (141)	51,1 (155)	59,4 (180)
Низький	45,8 (119)	25,8 (67)	38,0 (115)	18,9 (57)
За емоційним критерієм				
Високий	10,3 (27)	21,5 (56)	10,6 (32)	22,1 (67)
Середній	42,3 (110)	53,1 (138)	48,5 (147)	57,4 (174)
Низький	47,4 (123)	25,5 (66)	40,9 (124)	20,5 (62)
За дієво-поведінковим критерієм				
Високий	10,8 (28)	21,9 (57)	9,9 (30)	21,2 (64)
Середній	50 (130)	59,2 (154)	45,2 (137)	56,1 (170)
Низький	39,2 (102)	18,9 (49)	44,9 (136)	22,7 (69)
Узагальнені показники				
Високий	10,1 (26)	21,1 (55)	10,5 (32)	21,6 (65)
Середній	45,7 (119)	55,5 (144)	48,2 (146)	57,7 (175)
Низький	44,2 (115)	23,4 (61)	41,3 (125)	20,7 (63)

Як бачимо з таблиці 1, рівні гендерної вихованості учнів експериментальної групи до проведення експерименту та після нього суттєво відрізняються. Так, після проведення експерименту (за узагальненими результатами) до високого рівня віднесено 65 дівчат (21,6%) і 55 хлопців (21,1%), до середнього – 175 дівчат (57,7%) і 144 хлопця (55,5%), до низького 63 дівчинки (20,7%) і 61 хлопець (23,4%).

Звісно наявна різниця у рівнях гендерної вихованості учнів експериментальної та контрольної груп (табл. 2).

Таблиця 2.

Загальний рівень гендерної вихованості учнів

Рівень гендерної вихованості учнів	Експериментальна група (563 учня)		Контрольна група (557 учнів)	
	До експер. % (осіб)	Після експер. % (осіб)	До експер. % (осіб)	Після експер. % (осіб)
Високий	10,3 (58)	21,3 (120)	10,7 (60)	11,7 (65)
Середній	47,0 (265)	56,6 (319)	48,0 (267)	50,8 (283)
Низький	42,7 (240)	22,1 (124)	41,3 (230)	37,5 (209)

Показники таблиці 2 засвідчують, що у контрольній групі кількість учнів, які мали високий рівень гендерної вихованості до експерименту складав 10,7 %, а після – 11,7 %. Тобто зміни відбулися, але вони не були суттєвими.

Відповідні показники в експериментальній групі такі: до експерименту високий рівень гендерної вихованості мали 10,3 % учнів експериментальної групи, а після – 21,3 %. Тобто відбулося зростання числа учнів з високим рівнем гендерної вихованості на 11 %.

Таким чином, отримані результати педагогічного експерименту з гендерного виховання учнів основної школи у позакласній діяльності довели ефективність

запропонованих педагогічних умов (поєднання статево-рольового й особистісно орієнтованого підходів при організації гендерного виховання хлопців і дівчат у позакласній діяльності; підготовка педагогів з питань гендерного виховання учнів основної школи у позакласній діяльності; просвіта батьків щодо гендерного виховання дітей; упровадження різноманітних форм і методів гендерного виховання учнів основної школи у позакласній роботі з ними), адже в учнів, які входили до експериментальної групи, значно підвищилися рівні гендерної вихованості.

У подальших дослідженнях доцільно визначити оптимальні шляхи впровадження вищезазначених умов у практику роботи загальноосвітніх навчальних закладів України.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Грабар М. И. Применение математической статистики в педагогических исследованиях: непараметрические методы / М. И. Грабарь, К. А. Краснянская. – М. : Педагогика, 1977. – 136 с.
2. Дружинин В. Н. Экспериментальная психология : учебник для вузов / В. Н. Дружинин. – 2-е изд., доп. – СПб. : Питер, 2005. – 319 с.
3. Скребец В.А. Психологическая диагностика: учебное пособие / В.А.Скребец. – 2-е изд., перераб. и доп. – К.: МАУП, 2001. – 152с.

Безушко С.В.

ХОД И РЕЗУЛЬТАТЫ ПРОВЕРКИ ЭФФЕКТИВНОСТИ ГЕНДЕРНОГО ВОСПИТАНИЯ УЧАЩИХСЯ ОСНОВНОЙ ШКОЛЫ ВО ВНЕКЛАСНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ

В статье описан ход проведения педагогического эксперимента по проверке эффективности гендерного воспитания учащихся основной школы во внеклассной деятельности и проанализированы его результаты.

Ключевые слова: педагогический эксперимент, гендерное воспитание, ученики основной школы, критерии и показатели.

Bezushko S.V.

PROGRESS AND TEST RESULTS OF EFFICIENCY OF GENDER EDUCATION STUDENTS IN PRIMARY SCHOOLS EXTRA CURRICULAR ACTIVITIES

This article describes the progress of the pedagogical experiment to test the effectiveness of gender education for primary school students in extracurricular activities, and analyzed the results.

Key words: pedagogical experiment, gender education, primary school pupils, criteria and indicators.

УДК 504:371(475)

Гуран С.В.

ОСОБЛИВОСТІ ПРОГРАМ ЕКОЛОГІЧНОГО СПЯМУВАННЯ В НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ ПОЛЬЩІ

Статтю присвячено екологічному вихованню учнів у навчальних закладах Польщі. Зроблений аналіз авторських програм з екології для початкової та середньої шкіл і гімназій. Розкрито особливості екологічного виховання та екологічної освіти в загальноосвітніх навчальних закладах Польщі.

Ключові слова: екологічна освіта, екологічне виховання, екологічні гуртки, шкільна авторська програма, навчальний план.

Важливість екологічної освіти і виховання всього населення, зокрема учнівської молоді, визначається потребами розвинутого суспільства, в якому збереження природного середовища, сприятливого для здоров'я і життя людини, вважається однією з найбільш